

MEMO projectidee windturbines Wakkere Dijk gemeente Zaltbommel

Terugkoppeling eerste reactie na interne bespreking provincie Gelderland 1-3-2023

Introductie

De gemeente Zaltbommel heeft de provincie het verzoek voorgelegd te reflecteren op de mogelijkheden voor windturbines bij de Wakkere Dijk in Munnikenland (zie bijlage 1). Deze vraag is als volgt verwoord:

“In het bestuursakkoord van de gemeente Zaltbommel is de bestuurlijke wens opgenomen om in Munnikenland op de Wakkere Dijk windturbines te plaatsen. Recent hebben we ambtelijk gesproken met Dunea, Staatsbosbeheer en het Waterschap over de mogelijkheden voor windenergie in dit gebied. Voor een aantal van deze thema’s is de provincie (mede) bevoegd gezag. We zouden graag in een oriënterend gesprek vernemen hoe de provincie tegenover de bestuurlijke wens van ons college voor wat betreft windenergie in dit gebied aankijkt.”

Het ontvangen kaartmateriaal van de locatie staat als [kaart 1](#) in bijlage 1. Bijlage 1 bevat ook de andere kaartbeelden waarnaar in de tekst verwezen wordt.

Bespreking projectidee provincie Gelderland

Het idee voor de plaatsing van windturbines op de Wakkere Dijk is op 1 maart 2023 besproken door ambtenaren van de provincie vanuit de specialisaties Nieuwe Hollandse Waterlinie, landschap, natuur/Wnb, RES en windenergie en planbegeleiding (integraal). De uitkomsten van dit overleg worden hier puntsgewijs gepresenteerd en bieden input voor een vervolgesprek met de gemeente Zaltbommel. Dit is een eerste ambtelijke reflectie zonder bestuurlijke component. [Kaart 2](#) in bijlage 1 geeft de projectlocatie weer.

Voorlopige analyses

Nieuwe Hollandse Waterlinie

1. De Wakkere Dijk is een hedendaagse en geen historische dijk. Deze dijk was onderdeel van een Ruimte voor de Rivier project.
2. De Wakkere Dijk ligt in het gebied Munnikenland. Het ligt op kleine afstand van de voormalige hoofdverdedigingslinie van de historische Nieuwe Hollandse Waterlinie (De Nieuwen Dijk)= met de batterijen Poederoijen en Brakel. Het oostelijke deel van de Nieuwendijk was net als de Wakkere Dijk een inundatiegebied.
3. De locatie Wakkere dijk ligt binnen de ‘property’, dus binnen de grens van het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies, waar de NHW onderdeel vanuit maakt.
4. De bescherming van het werelderfgoed geschiedt nu nog op basis van het Barro. In de nabije toekomst via besluiten onder de Omgevingswet.
5. De bescherming is geregeld in Titel 2.13 Barro, UNESCO Werelderfgoed wordt daar geformuleerd als: ‘erfgoederen van uitzonderlijke universele waarde’. Het Barro noemt de NHW als zo’n erfgoed
6. Het Barro vraagt van provincies – via een instructieregel- om de algemeen beschreven kernkwaliteiten uit te werken en te objectiveren.

7. Ook schrijft het Barro voor dat bij provinciale verordening er regels worden gesteld in het belang van de instandhouding en versterking van de kernkwaliteiten. Die regels gaan over de inhoud van bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen.
8. In Gelderland is de bescherming van de NHW opgenomen in de Omgevingsverordening, artikel 2.57 en 2.58 (Verordening, jan 2023). Art. 2.57 gaat over de beschrijving van de kernkwaliteiten van de NHW. Art. 2.58 is een instructieregel aan gemeenten gericht op bescherming van de NHW.
9. De kernkwaliteiten van de NHW in Gelderland zijn uitgewerkt in Handboeken Kernkwaliteiten (2015). Er is een algemeen deel over de historie en opbouw van de NHW en er zijn specifieke gebiedsdelen. Relevant voor de casus Wakkere Dijk is het deel 2 over de Inundatiekom Bommelwaard, in te zien via www.programmahollandsewaterlinie.nl
10. Art 2.58 regelt dat een bestemmingsplan (t.o.v. okt 2014) geen activiteiten mogelijk maakt die de kernkwaliteiten van de NHW aantasten. De NHW maakt in Zaltbommel onderdeel uit van het paraplu-bestemmingsplan NHW, vastgesteld door de gemeenteraad.
11. Er is in 2021 een Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies opgesteld in opdracht van de samenwerkende provincies (nu siteholder). Het heeft betrekking op grootschalige projecten van windturbines van 3 en 5.6 Mw en zonnevelden tot 1.5 m hoog. [Kaart 3](#) in bijlage 1 geeft het afwegingskader voor de projectlocatie weer.
12. Het afwegingskader is een inhoudelijk kader en hulpmiddel waarin een beeld wordt gegeven wanneer bepaalde energievormen een risico geven op een significante aantasting van de kernkwaliteiten van het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies.
13. Het Afwegingskader is geen verplichte toets of vastgesteld provinciaal beleid. Het is een instrument dat gebruikt kan worden om vooraf in te schatten wat de impact van een zonne- of windproject is op de kernkwaliteiten. Het helpt dus om in beeld te krijgen of er risico is dat de kernkwaliteiten aangetast worden. Dat is relevant omdat dat niet toegestaan is volgens de Omgevingsverordening Gelderland.
14. Het afwegingskader is een hulpmiddel voor gemeenten bij het maken van beleid en bij de vergunningverlening. Ook helpt het initiatiefnemers en aanvragers, omdat het meer helderheid geeft over de risico's en de mogelijkheden van energieopwekking in de Hollandse Waterlinies. Het afwegingskader biedt geen nieuwe regels, maar geeft meer inzicht in de beleidsregels van het Rijk en de vier provincies waar de Hollandse Waterlinies doorheen lopen. Aan de hand van visualisaties zijn de effecten op de verschillende kernkwaliteiten onderzocht voor alle verschillende landschappen in de Hollandse Waterlinies. Naast het Afwegingskader Energietransitie blijft maatwerk altijd mogelijk. Ontwerpend onderzoek en een op maat gesneden HIA kunnen in specifieke gevallen helpen om meer inzicht te krijgen bij ontwikkelingen in het waterliniegebied (tekst website prv Utrecht, mrt 2023).
15. Het Afwegingskader is o.a. in te zien via een app. Zie [Afwegingskader Energietransitie Hollandse Waterlinies \(arcgis.com\)](#). De tekst via [Hollandse Waterlinies | provincie Utrecht \(provincie-utrecht.nl\)](#). In Gelderland is het Afwegingskader geagendeerd geweest binnen vergadering van de regionale

samenwerking in zuidelijke deel van de NHW, zogenaamde Pact van Loevestein.
Heel actief is het verder niet gecommuniceerd

16. Voor de locatie Wakkere Dijk blijkt dat voor grootschalige opwekking van wind dit gebied in een rode zone ligt.
17. Voor de rode zone geldt dat de onderzochte ontwikkeling een significant negatief effect heeft op de kernkwaliteiten. Het afwegingskader stelt niet dat er in de rode zone niets kan, maar geeft aan dat het risico op aantasting hoog is.
18. De Wakkere Dijk ligt dicht tegen de voormalige hoofdverdedigingslijn aan (de achterste lijn van verdediging). (check hoeveel). Als windturbines dicht op deze lijn staan is de kans op significante aantasting van het werelderfgoed groter dan op afstand. Het afwegingskader hanteert een afstand van 1500 m voor de turbines van 3 MW en 3000 m voor turbines van 5.6 MW.
19. Afhankelijk van de precieze locatie, liggen er dichtbij of iets verder weg militaire werken in de buurt van de Wakkere Dijk. Het gaat om de Batterij Brakel en Batterij Poederooijen (incl open schootsvelden) en de Tussenstelling Nieuwe Dijk met verschillende groepsschuilplaatsen.
20. De nabijheid van verschillende militaire werken en de hoofdverdedigingslijn maakt de Wakkere Dijk specifiek vanuit het werelderfgoed-belang een locatie met grote kans dat de kernkwaliteiten worden aangetast door de plaatsing van windturbines van enige omvang.

Voorlopig beoordeling:

De locatie Wakkere Dijk is ongeschikt voor grootschalige opwekking van windenergie vanuit het belang van de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Natuur

1. De beoogde locatie ligt in het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en nabij Natura2000 gebied Loevestein.(zie [kaart 4](#))
2. De locatie ligt niet in een gebied dat in de Omgevingsverordening is aangeduid waar windmolens onder voorwaarden mogelijk zijn (art. 2.42). Dit betekent dat voor deze locatie de algemene beschermingsregel van het GNN geldt (art. 2.39): een activiteit mag alleen worden toegelaten als die geen nadelige gevolgen kan hebben voor de kernkwaliteiten, oppervlakte of samenhang.
3. Als niet alleen oppervlakte wordt aangetast maar ook kwaliteit of samenhang, moet artikel 2.40 worden toegepast. Dan is een soort ADC-toets van toepassing; zijn er alternatieven. Eerste indruk is dat er binnen de gemeente alternatieven zijn die veel beter geschikt zijn voor windenergie
4. De kernkwaliteiten die niet mogen worden aangetast is bijvoorbeeld de parel Nieuwendijk/Boezem van Brakel en de in het gebied aanwezige water-, moeras- en weidevogels. Het GNN deelgebied is ook leefgebied voor bijvoorbeeld vleermuizen en de steenuil. Visarend en zeearend worden regelmatig gesignaleerd. Het zijn soorten met een grote kwetsbaarheid voor windturbines en mitigerende maatregelen die de aantasting van de kernkwaliteiten ongedaan kunnen maken zijn zeer waarschijnlijk niet mogelijk (we laten om die reden immers ook geen windturbines toe in weidevogelgebieden).
5. De provincie heeft veel geïnvesteerd in de natuurontwikkeling op deze locatie en dit heeft geresulteerd in een grote vogelrijkdom. De aanwezigheid van

windturbines heeft vanwege geluid, schaduwwerking en mogelijke slachtoffers een grote impact op deze natuurwaarden.

6. De toetsing aan de Wnb (soorten en/of gebieden) zal zeer waarschijnlijk tot dezelfde conclusie leiden; significante aantasting en mitigatie of compensatie is lastig ofwel bijna onmogelijk. Ook hier is het waarschijnlijk dat een ADC-toetsing nodig is.

Voorlopig beoordeling:

De locatie Wakkere Dijk lijkt ongeschikt voor grootschalige opwekking van windenergie vanuit het belang van de bescherming van het Gelders natuurnetwerk en de Wet natuurbescherming

Landschap

1. Zie onderdeel NHW. Opgemerkt wordt dat de windturbines op deze locatie zouden liggen binnen het uitzicht vanuit Slot Loevestein (cultuur, recreatie) hetgeen een aantasting van de historische context zou betekenen. Slot Loevestein is ook onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Het belang van het historisch landschap is ook opgenomen in de Streekgidsen Ruimte en Landschap van Provincie Gelderland.

Voorlopig beoordeling:

Zie beoordeling NHW.

RES en windenergie

1. De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland geeft locaties weer waar windenergie mogelijk is/waar de kansen voor windenergie groot lijken te zijn ([kaart 5](#)). Meerdere gebieden in Zaltbommel behoren hiertoe. Het plangebied is, zeker vanwege de ligging binnen GNN/NHW, aangeduid als 'windenergie niet kansrijk'
2. In de RES1.0 zijn zoek- en verkenningsgebieden aangewezen, deze locatie valt daarbuiten ([kaart 6](#))
3. Richting herijking RES2.0 wordt en planMER opgesteld voor heel Gelderland, waaronder Fruitdelta Rivierenland en het grondgebied van de gemeente Zaltbommel. Hieruit komen meer en minder geschikte locaties o.b.v. een objectieve toetsing naar boven.

Voorlopig beoordeling:

De locatie Wakkere Dijk lijkt geen logische locatie voor de ontwikkeling van windenergie. De locatie kent veel beperkingen, met name wat betreft landschap en cultuurhistorie (NHW/UNESCO) en natuur (Wnb/Natura2000). Binnen de gemeente zijn meerdere gebieden aanwezig (als eerste de zoek- en verkenningsgebieden RES) met goede mogelijkheden voor windenergie die de voorkeur verdienen boven de locatie Wakkere Dijk.

Algemeen

1. Waterschap (waterveiligheid, veiligheid van de dijk): afstemming aanbevolen
2. RCE (NHW/UNESCO): afstemming aanbevolen

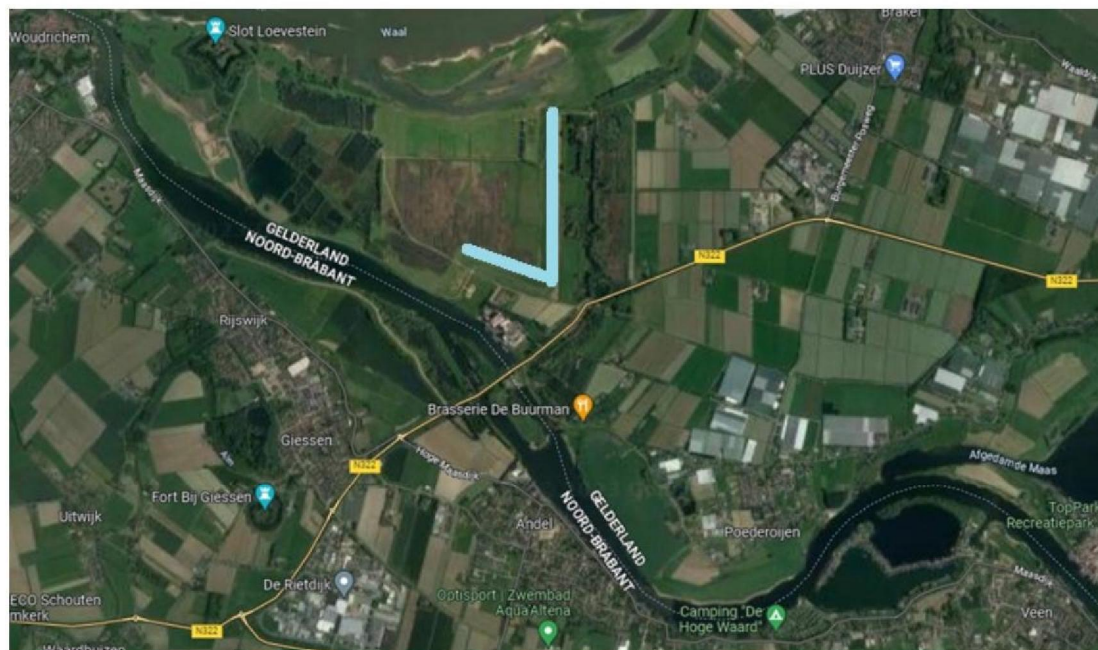
Tot slot

Als er vanuit de gemeente behoefte is om n.a.v. deze memo nader in gesprek te gaan dan kan dat ten allen tijde.

Bijlage 1: Kaartbeelden

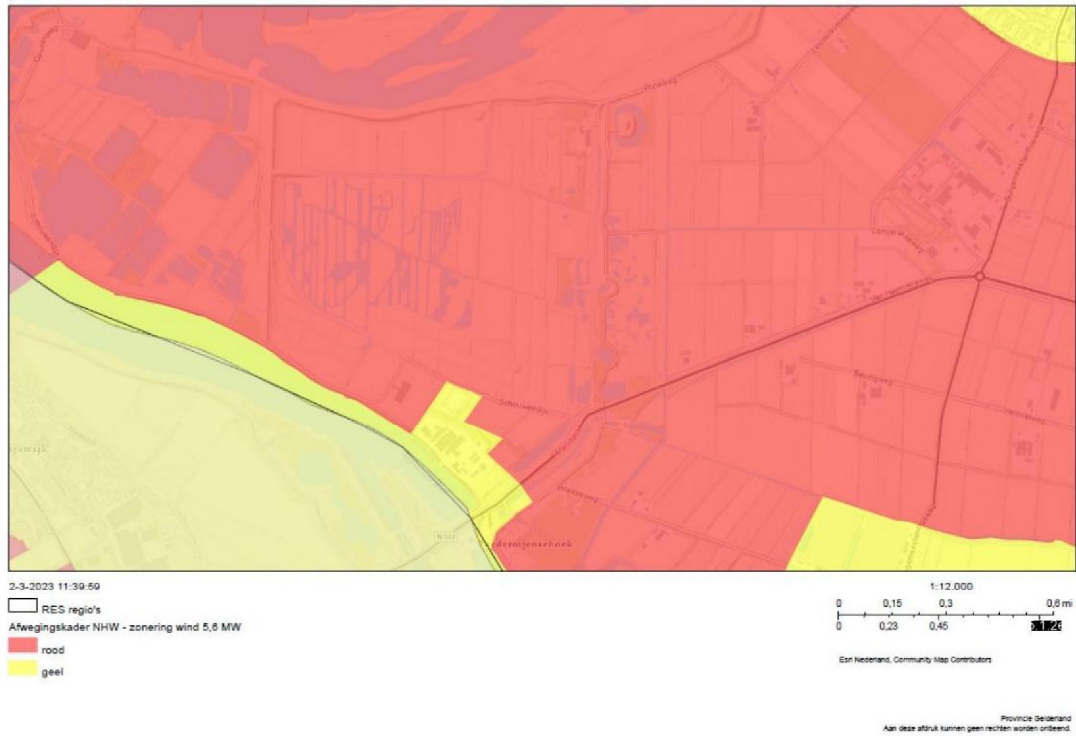

Kaart 1: Kaart ontvangen van gemeente Zaltbommel met in rood aangegeven de mogelijke locatie van de windturbines. In de vraag van de gemeente is aangegeven dat het gaat om plaatsing op de Wakkere Dijk. Groen zijn eigendommen van Staatsbosbeheer, blauw van het Waterschap en daarbinnen zonder kleur de grondeigendommen van Dunea.

Kaart 2: Aanduiding projectlocatie Wakkere Dijk op luchtfoto

Werkkaart windenergie Munnikenland

Kaart 3: *Categorieën afwegingskader Nieuwe Hollandse Waterlinie*

Werkkaart windenergie Munnikenland

Kaart 4: *Projectlocatie Wakkere Dijk i.r.t. GNN, GO en N2000*

Werkkaart windenergie Munnikenland

Kaart 5: Projectlocatie Wakkere Dijk i.r.t. N2000 + aandachtsgebieden en uitsluiting windenergie

Werkkaart zoekgebieden + wind mogelijk Zaltbommel

Kaart 6: Zoekgebieden RES Fruitdelta Rivierenland en locaties wind mogelijk cf Omgevingvisie Gaaf Gelderland